

kısımın son alt başlığı içinde Türk-Kiril alfabelerinde 62 harften ortak olan 33 tanesi ve ortak olmayan 29 tanesi tablo biçiminde (s. 362-365) sunulmuştur.

Latin Alfabeti (s. 365-387) 1920 yıllarından itibaren yaygın olarak kullanılmaya başlamıştır. Bu kısımda Latin alfabesinin tarihi hakkında kısa bilgi, Türkçe ile Latin alfabesi arasındaki tarihî ilişki, Sovyetler Birliği'nde Latin alfabesi girişimi, Osmanlı Devri'nde ve Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında Latin alfabesi girişimi ve alfabenin kabul edilmesi ele alınmıştır.

Bütün bunlardan sonra *Kaynaklar* (s. 389-400) ve *Dizin* (s. 401-408) bölümleri bulunmaktadır.

Elimizdeki bu çalışmada, genel itibarıyla Türkçenin ve Türk dillerinin yazımında kullanılmış olan alfabeler ayrıntısıyla ve örnekleriyle bilimsel titizlik içinde derlenip toparlanmıştır. Gerekli yerlerde yerli ve yabancı kaynaklara başvurulmuş, dipnotlarda çalışmalara göndermelerde bulunulmuş ve gerektiğinde ek bilgiler verilerek çalışma zenginleştirilmiştir.

AHMET HAMDİ TANPINAR'IN FRANSIZCA KELİMELERİ

Zeynep ŞENER

Doç. Dr. Nezahat Özcan'ın kaleme aldığı *Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Fransızca Kelimeleri*, Tanpınar'ın tüm eserlerinde kullandığı Fransızca kelimeleri derleyen ve okuyucuya sistematik bir şekilde sunan bir çalışmadır.

Tarih boyunca çeşitli milletlerin birbirleriyle iletişimde bulunmaları onların dillerinde de meydana gelecek alışverişi kaçınılmaz kılar. Türkçe de başta Arapça ve Farsça olmak üzere zamanla siyasetinin veya milletinin yönelimine göre çeşitli dillerden kelime edinerek yüzyıllar içinde zenginleşir. Fransızca da bu dillerden biridir.

Ahmet Hamdi Tanpınar (1901-1962), Türk edebiyatının önde gelen isimlerinden oluşuyla araştırmacıları

kendine çeker. Sanatkâr hakkında çeşitli araştırmalar yapılmış ve yapılmaktadır. Tanpınar-Fransızca münasebeti ise daha önce üzerinde inceleme yapılmayan bir mevzudur. Bu açıdan sözü edilen kitap, Tanpınar'ın üslubunu anlamada tamamlayıcı bir rol üstlenmektedir. Tanpınar'ın eserlerinde kullandığı, Türkçede mevcut olan yahut olmayan Fransızca kelimeleri içeren kitap kapsamlı bir çalışmanın sonucudur.

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Fransızca Kelimeleri, Özcan'ın bu çalışmaya başlarken nereden yola çıktığını ve değişen fikirlerini açıklayan bir "Söz Baş" ile başlar. "*Sanatkârın kullandığı kelimeler, şahsiyetinin ve üslubunun göstergesidir.*" diyen Özcan, yapılan çalışmanın bu noktadan yola çıktığını belirtir. Kitapta, Tanpınar'ın eserleri dikkatli bir şekilde incelenerek kullanılan Fransızca kelimeler tespit edilir. Fransızca kelimelerin tarandığı eserler ise *Ayda-*

ki Kadın, Beş Şehir, Edebiyat Dersleri, Edebiyat Üzerine Makaleler, Edebiyatçılarımız Konuşuyor, Günlüklerin İştiğında Tanpınar'la Başbaşa, Hikâyeler, Huzur, Mahur Beste, Mücevherlerin Sırrı, XIX. Asır Türk Edebiyatı Tarihi, Saatleri Ayarlama Enstitüsü, Sahnenin Dışındakiler, Şiirler, Tanpınar'ın Şiir Dünyası, Tanpınar'ın Mektupları, Tanpınar'dan Yeni Ders Notları, Yahya Kemal ve Yaşadığım Gibi'dir. Bu eserler, kısaltma şeklinde ilerleyen bölümde verilen Fransızca kelimelerin yanında belirtilir. Bu açıdan çalışmanın yelpazesi oldukça geniştir.

Kitabın girişinde “Fransızcanın Osmanlı Devleti'ndeki ve Türkiye Cumhuriyeti'ndeki Etkisine Genel Bir Bakış” alt başlığı ile sunulur. Eski Türkçe döneminden başlanılarak Türkçe üzerinde Çince, Tibetçe, Sanskritçe, Toharca ve Soğdcanın, zamanla Arapça ve Farsçanın daha sonraki dönemlerde de Rumca ve İtalyancanın etkisinden kısaca bahsedilir. Tanzimat Dönemi ile Fransızcanın Türkçe üzerindeki derin tesiri anlatılır. İlk gelen kelimelerin siyasi oluşu, zamanla fikir hareketlerinin de benimsenmesi ile kelime sayısının giderek artması, Fransızca ile Türkçe arasındaki etkileşimi arttırmıştır. Batılılaşma dönemi, Arapça ve Farsçaya olan ilginin Fransızcaya geçmesine sebep olur. Avrupada açılan daimî elçilikler sonrasında Fransa'ya eğitime gönderilen öğrencilerin Fransızca öğrenmesi, döndüklerinde çevrelerindeki insanları da Fransızca öğrenme konusunda heveslendirir. Sonuç olarak hem siyasi

Nezahat ÖZCAN, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Fransızca Kelimeleri, Akçağ Yayınları, Ankara, 2016, 280 s.

hem sosyal koşulların etkisiyle Fransızcaya olan talep gün geçtikçe artar.

Fransızcanın kelime bazında başlayan tesiri, zamanla süreli yayınların da katkısıyla alanını genişletir. Sanatkârlar eserlerinde Fransızcaya sıklıkla yer verirler. Bu etki zamanla değişen siyasi ve sosyal hayatın seyri ile doğru orantılı olarak yerini başka dillere devreder.

Birinci bölümde, Tanpınar'ın Fransızcayla olan münasebeti ele alınır. Bölümün başında kullanılan Tanpınar cümlesi, “Bu hayatı bir Fransız, bir Avrupalı olarak yaşamak, iğreti olarak buralarda gezmek, muazzam ve bizim tatmadığımız, tadamayacağımız zevkler”, onun bu ülkeyi, kültürünü ve dilini ne kadar önemseydiğinin bir kanıtıdır.

O, Fransızca'yı yüksek bir zümre dili olarak değerlendirir. Tanpınar'ın Fransızcayla ilk teması, Siirt'te babası Kadı Fikri Efendi'nin görevi sırasında buradaki bir Fransız okulu sayesinde olur. "Yabancı dil öğrenimi ve gelişimi için tercümenin lüzumuna inanan" Tanpınar, Fransızcadan çeşitli tercüme yapılarak bu fikrini destekler fakat yine de kendisini bu konuda yetersiz bulur. "Yarım kalmış çalışmalarına yönelik sızlanmaları ve kendisini plansızlıkla suçlamaları hatırlanırsa Tanpınar'ın çeviri konusunda da çalışma tarzından memnun olmadığı anlaşılır." (s. 23).

Tanpınar'ın Fransızcaya olan merakının anlatıldığı bu bölümde onun eserlerindeki kelime yoğunluğuna göre bir sıralama da verilir. Bu sıralamaya göre *Günlüklerin Işığında Tanpınar'la Başbaşa* ilk sırada gelir. Listenin devamı ise şu şekildedir: *Edebiyat Dersleri, Tanpınar'ın Mektupları, Edebiyat Üzerine Makaleler, XIX. Asır Türk Edebiyatı Tarihi, Yahya Kemal, Tanpınar'dan Yeni Ders Notları, Yaşadığım Gibi, Aynadaki Kadın, Huzur, Sahnenin Dışındaki, Mücevherlerin Sırrı, Beş Şehir, Saatleri Ayarlama Enstitüsü, Hikâyeler, Mahur Beste.*

Birinci bölümün ikinci başlığını, "Tanpınar'ın Fransızca Kelimeleri" oluşturur. Bu kısım, Tanpınar'ın eserlerinde yer alan Fransızca kelimelerin alfabetik sırayla verildiği sistematik bir kısımdır. Kelimenin yanında ilk olarak sözlük anlamı verilir. Daha sonra eserde geçtiği cümle sunulur. Verilen sayfa numarası ve kelimenin geçtiği eserin adının kısaltması da mevcuttur. Bunun birlikte Türkçede kullanılan *acteur, actuel, biscuit, carnaval, carte, film, kilo, mélancholie, objectif, parti, slogan, ton, université, veto, volcan, wagon* gibi Fransızca kelimeler, Özcan'ın "Söz Başı"nda ifade ettiği gibi Tanpınar'ın vefat tarihine en yakın olan 1969 tarihli *Türkçe Sözlük* (TDK) esas alınarak yıldız işaretiyle belirtilir.

Geniş bir kaynak yelpazesine sahip olan *Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Fransızca Kelimeleri* adlı eser, Tanpınar'ın üslubunda da etkili olan Fransızcaya düşkünlüğünü okura sunan bir çalışmadır. Türk edebiyatına Tanpınar'ın daha önce hakkında araştırma yapılmayan farklı bir yönünü sunan bu çalışma, araştırmacıları farklı bir bakış açısıyla yeni çalışmalara yönlendirebilecek niteliktedir.